

гнучкість мислення – утворюють взаємопов’язану систему внутрішніх ресурсів, яка забезпечує здатність особистості адаптуватися до стресових подій, знижувати їх деструктивний вплив та знаходити нові способи відновлення. Емоційний інтелект дозволяє усвідомлювати, а також конструктивно виражати почуття, встановлювати підтримувальні взаємини та знаходити індивідуальний сенс у пережитому, тоді як саморегуляція забезпечує контроль поведінки, керування імпульсами, а також збереження внутрішньої стабільності та мобілізацію ресурсів у кризових ситуаціях. Впевненість у власних силах формує переконання у можливості впоратися з труднощами та долати наслідки травми, тоді як оптимізм і гнучкість мислення допомагають переосмислювати події, шукати альтернативні рішення, бачити перспективу змін і відкривати шлях до посттравматичного зростання. У комплексі перелічені чинники сприяють активному відновленню, розвитку внутрішньої стійкості та формуванню більш зрілої, адаптивної та цілісної особистості.

Список використаних джерел:

1. Дубчак Г. М. Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців : монографія. Київ : Талком, 2017. 321 с.
2. Коваленко А. Б., Родіна Н. В. Дослідження копінг-поведінки: тенденції та перспективи. *Наука і освіта*. 2021. № 9. С. 110-113.
3. Коломієць Л. І., Шульга Г. Б. Особливості стратегій емоційної саморегуляції осіб юнацького віку. *Габітус*. 2020. Вип. 18, Том 2. С. 10-13.
4. Макаревич О. П. Психологія регуляції поведінки особистості у складних ситуаціях : монографія. Київ : Оріяни, 2001. 240 с.
5. Малхазов О. Р. Розвиток емоційної стійкості осіб, що переживають наслідки травматичних подій : монографія. Кропивницький : Імекс, 2022. 215 с.
6. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : навч. посіб. Київ : Марич, 2009. 105 с.

Юрій Кокоцький,
здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Наталія Олексюк,**
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної
роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

**ВІД ЗАКОНУ ДО ГРОМАДИ: ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ
ФОРМУЮТЬ ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВОГО**

САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проведено аналіз того, як нормативно-правова база України перетворюється на інструмент інтеграції вимушено переміщених осіб (далі - ВПО) у нові громади. На основі осмислення результатів сучасних наукових досліджень показано взаємозв'язок між законодавчими нормами, процесами децентралізації, цифровими реформами та ініціативами громад. Зроблено висновок, що успішна інтеграція ВПО відбувається лише за умови, коли держава і територіальні громади діють синхронно - коли право, соціальна політика й потенціал людей об'єднані в єдину систему.

Ключові слова: інтеграція, територіальні громади, нормативно-правова база, децентралізація, цифровізація, соціальна політика, ВПО.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Повномасштабна війна росії проти України призвела до безпрецедентного внутрішнього переміщення населення. Мільйони громадян були змушені покинути свої домівки, і питання їхньої інтеграції у нові громади стало одним із головних викликів соціальної політики. Держава реагувала оперативно – ухвалювала закони, постанови, створювала нові механізми допомоги. Проте з часом стало очевидно, що лише законодавчих рішень недостатньо.

Інтеграція – це не короткострокова реакція, а тривалий процес, у якому визначальними стають місцеві практики, залучення громадян і цифрова модернізація управління. Саме тому вкрай важливо простежити, як нормативно-правова база реалізується на рівні територіальних громад і як вона впливає на реальні інтеграційні можливості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нормативно-правова база інтеграції ВПО в Україні ґрунтується на конституційних гарантіях, які визначають базові права людини на житло, соціальний захист, освіту та участь у громадському житті. Стаття 47 Конституції України гарантує кожному право на житло, а держава зобов'язується створювати умови, за яких громадяни можуть реалізувати це право. Ця норма конкретизується в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а також у низці підзаконних актів, що регулюють порядок формування житлових фондів, надання субвенцій та будівництва житла для ВПО.

Як показує аналіз досліджень Ю. Рижука, саме поєднання конституційних гарантій із місцевими програмами забезпечення тимчасовим житлом створює правову рамку для стабілізації життя переміщених осіб, наближаючи Україну до європейських практик, де житлове право розглядається не як привілей, а як фундаментальний соціальний інструмент [1, с. 118].

Ефективність рішень значною мірою залежить від того, наскільки вони враховують умови інтеграції. Дослідження доводять, що успішна інтеграція ВПО відбувається там, де громада створює умови для формування нової соціальної

ідентичності, спільних цінностей і відчуття приналежності [2, с. 194-195].

Юридична допомога чи житло не забезпечують повної інтеграції, якщо людина почувається ізольованою. Тому соціальна політика має спиратися не лише на матеріальні інструменти, а й на розвиток суспільства, волонтерства, комунікативних ініціатив, які формують горизонтальні зв'язки між корінними мешканцями та переселенцями. У цьому сенсі соціальна робота й локальні програми підтримки є продовженням дії законів, роблячи рішення досяжними і життєздатними.

Важливу роль у трансформації нормативно-правової бази в практичну інтеграційну політику відіграє реформа децентралізації. Вона створила умови, за яких територіальні громади отримали не лише повноваження, а й реальні ресурси для вирішення питань розвитку соціальної сфери. Децентралізація є одним із ключових напрямів державотворення, який забезпечує демократичну участь громадян у прийнятті рішень і фінансову автономію місцевого самоврядування [3 с. 303-304].

Завдяки цьому з'явилася можливість розробляти місцеві програми підтримки ВПО, формувати житлові фонди, створювати центри соціальних послуг, адаптовані до конкретних потреб. Досвід показує, що громади, які активно залучають вимушених переселенців до участі в житті громади - у дорадчих радах, громадських слуханнях, ініціативах благоустрою - демонструють значно вищий рівень соціальної згуртованості. Таким чином, децентралізація виступає не лише адміністративним механізмом, а й інструментом соціальної інтеграції.

Практична реалізація цих принципів значною мірою залежить від співпраці між місцевою владою та недержавним сектором. Сама ж інтеграція ВПО має багаторівневий характер – економічний, правовий, психологічний, соціокультурний і освітній [4, с. 32]. Її ефективність підвищується там, де місцеві програми підтримуються громадськими організаціями, благодійними фондами й волонтерськими ініціативами. Ці структури не лише допомагають ВПО, а й стимулюють розвиток самої громади – через волонтерство, соціальне підприємництво, культурні події. Особливо важливо, що такі ініціативи сприяють налагодженню горизонтальних зв'язків і формують атмосферу довіри. Інтеграція стає не «впровадженням згори», а процесом, де кожна сторона – і громада, і переселенці – набувають нового досвіду взаємодії.

Сучасні тенденції свідчать, що нормативно-правові механізми інтеграції невіддільні від цифровізації публічного адміністрування. Під час воєнного стану саме цифрові сервіси стали ключовими у забезпеченні прозорості, швидкості та доступності державних послуг. Як зазначає В. Політанський, розвиток електронних реєстрів, портал «Дія», автоматизовані процедури надання соціальних виплат значно підвищили ефективність адміністративно-правового регулювання [5, с. 260].

Цифрові інструменти дозволили зменшити черги, бюрократію та корупційні ризики. Водночас вони вимагають нової культури управління – із акцентом на відкритість даних, захист персональної інформації й цифрову грамотність громадян.

Попри ризики, цифровізація стала важливою умовою формування сучасного публічного адміністрування, де права людини реалізуються швидше, а держава стає ближчою до людини.

У цілому, аналіз наукових джерел показує, що нормативно-правова база щодо інтеграційних процесів в Україні вже має значний потенціал, а її ефективність визначається взаємодією трьох рівнів: законодавчого, адміністративного та громадського. Коли ці рівні діють узгоджено – закон перетворюється на реальний інструмент підтримки, а громада стає простором для відновлення людського потенціалу. Таким чином, перехід «від закону до громади» – це не лише метафора, а фактичний шлях розвитку інтеграційної політики в Україні.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі.

Інтеграція ВПО у громади – це не короткострокова гуманітарна реакція, а процес державного і суспільного відновлення. Українська нормативно-правова база забезпечує основу для цього процесу, проте її ефективність залежить від того, наскільки місцеві громади можуть трансформувати правові норми у власні програми, партнерства та проекти. Конституційні гарантії та спеціальні закони, соціальні фактори згуртованості, механізми децентралізації, активність громадських організацій і цифрові інструменти державного управління разом формують інтеграційну екосистему, у центрі якої – людина та її право на гідне життя.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку єдиних критеріїв оцінки ефективності місцевих програм інтеграції, аналіз впливу цифрових технологій на доступність соціальних послуг і вивчення можливостей імплементації успішних європейських практик на рівні українських громад.

Список використаних джерел:

1. Рижук Ю. М. Забезпечення конституційного права на житло внутрішньо переміщених осіб в Україні та країнах, які зазнали збройних конфліктів: порівняльно-правова характеристика // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2023. Вип. 76, ч. 1. С. 116–121.
2. Кравчук С. Л. Чинники ефективної інтеграції ВПО в територіальні громади // Габітус. 2023. Вип. 49. С. 193–198.
3. Марцеляк О. В. Децентралізація влади як пріоритетний напрям сучасного вітчизняного державотворення // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2025. Вип. 90, ч. 1. С. 301–307.
4. Лехолетова М. М., Дуля А. В., Спіріна В. Є. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади // Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. Вип. 1. С. 30–36.
5. Політанський В. С. Адміністративно-правове регулювання інтеграції ВПО в Україні: виклики воєнного стану та цифровізації публічного адміністрування // Вісник Національної академії правових наук України. 2025. Т. 32, № 1. С. 254–271.